

استرس شغلی در پرستاران بخش اورژانس بیمارستان گلستان و امام خمینی در اهواز

علی دلیروی فرد^۱، کامبیز معصومی^۱، آرش فروزان^{۱*}

چکیده

۱-استادیار گروه طب اورژانس.

زمینه و هدف: پرستاری یکی از حرفه‌های پر استرس است و پرستاران با استرس‌های زیادی مواجه می‌باشند. استرس شغلی منجر به کاهش خلاقیت، ناخشنودی شغلی، احساس بی‌کفایتی، افسردگی و کاهش کیفیت مراقبت‌های پرستاری می‌شود هدف از این مطالعه ارزیابی استرس شغلی در میان پرستاران بخش اورژانس بیمارستانهای گلستان و امام خمینی اهواز بود.

روش بررسی: این مطالعه توصیفی مقطعی بر روی ۵۵ پرستار با استفاده از پرسش-نامه ENSS (expanded nursing stress scale) انجام گرفت. داده‌ها با روش‌های آمار توصیفی و آزمون مجذور کای و با نرم افزار SPSS ورژن ۱۳ آنالیز شدند. سطح معناداری ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

یافته‌ها: ۴۶ نفر از شرکت کنندگان در این مطالعه زن و ۹ نفر مرد بودند. میانگین و انحراف معیار سن شرکت کنندگان $31/886 \pm 0/91562$ سال بود. هیچ ارتباط معنی‌داری بین استرس شغلی و جنس و همچنین استرس شغلی و وضعیت تاهل یافت نشد، اما بین استرس شغلی و سن رابطه‌ی معنی‌داری وجود داشت. مهمترین عوامل ایجاد استرس شغلی در پرستاران به ترتیب بیماران و خانواده‌های آنها، حجم کار و عدم اطمینان در مورد درمان‌ها (به ترتیب ۲/۳۰، ۲/۲۵ و ۲/۲۱) می‌باشند.

نتیجه‌گیری: با توجه به یافته‌های پژوهش توجه به عوامل استرس‌زای بیماران و خانواده‌های آنها، حجم کار و عدم اطمینان در مورد درمان‌ها به عنوان مهمترین فاکتورهای استرس‌زا در پرستاران ضروری می‌باشد. سن به عنوان فاکتور مهمی در سطح استرس شغلی پرستاران اورژانس مطرح است.

کلید واژگان: استرس شغلی، پرستار، پرسشنامه پرسشنامه‌ی ENSS، بخش اورژانس.

۱-گروه طب اورژانس، بیمارستان امام خمینی، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز، اهواز، ایران.

* نویسنده مسؤل:

آرش فروزان؛ بخش طب اورژانس، بیمارستان امام خمینی، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز، اهواز، ایران.

تلفن: ۰۰۹۸۹۱۶۳۶۴۴۱۶۶

Email:
md_89864@yahoo.com

مقدمه

بیمارستان ذکر می‌نمایند (۷۸). با توجه به اجتناب ناپذیر بودن برخی از عوامل استرس‌زا در حرفه‌ی پرستاری خصوصاً در بخش‌های ویژه و لزوم پیشگیری از عوارض جسمی و روانی استرس در شاغلان این حرفه پیشگیری و کاهش استرس بهبود شرایط محیط کار و آموزش روش‌های مقابله با استرس از جمله مواردی است که بسیار مهم به نظر می‌رسد (۹). با توجه به اهمیت این مساله در این تحقیق سطح استرس شغلی پرستاران شاغل در بخش اورژانس بیمارستان گلستان دانشگاه علوم پزشکی اهواز مورد بررسی قرار گرفت تا با شناخت سطح استرس آنها و فاکتورهای موثر بر آن در صورت نیاز راهکارهایی برای کاهش استرس یا سازگاری مثبت آنان با استرس ارائه شود.

روش بررسی

مطالعه‌ی حاضر یک پژوهش توصیفی مقطعی است که بر روی ۵۵ نفر از پرستاران شاغل در بخش اورژانس بیمارستان گلستان و امام خمینی دانشگاه جندی شاپور اهواز انجام گرفت. روش نمونه‌گیری در این مطالعه سرشماری بود. معیارهای ورود به مطالعه شامل رضایت افراد برای شرکت در مطالعه و حداقل سابقه یکسال کار بود. در این مطالعه برای بررسی استرس شغلی از پرسشنامه‌ی استرس شغلی (expanded nursing stress scale) ENSS استفاده شد که دارای ۵۷ سوال است و در یک طیف پنج مرحله‌ای (لیکرت) نمره بندی شده است.

۱- اصلاً استرس ندارم.

۲- بعضی اوقات استرس دارم.

۳- اغلب اوقات استرس دارم.

۴- شدیداً استرس دارم.

۵- این موقعیت شامل وظایف من نمی‌شود.

استرس بیماری شایع قرن ۲۱ است که در شرایط مختلف بر انسان اثر می‌گذارد و مسئول ۳۰ درصد از بیماری‌ها و غیبت از کار در پرسنل مراکز بهداشتی می‌باشد که سالیانه هزینه‌ای معادل ۳۰۰-۴۰۰ میلیون دلار را در بر دارد. این مساله تنها بعد مادی مساله‌ی استرس است در حالی که استرس تاثیر بسزایی بر پرسنل، خانواده‌ی آنها و بیماران دارد (۱،۲). یکی از موقعیت‌های بسیار استرس‌زا برای افراد شرایط موجود در محل کار آنهاست که استرس‌ورهای شغلی نامیده می‌شوند (۳). شغل پرستاری به علت ماهیت شغلی یکی از حرفه‌های پر استرس محسوب می‌گردد و عوامل استرس‌زای فراوان موجود در این حرفه سبب بروز بسیاری از اختلالات جسمی و روانی در پرستاران می‌شود (۴). پرستاران در محیط کاری خود استرس و فشارهای زیادی را تجربه می‌کنند که می‌تواند بر خلق و خوی آنها تاثیر بگذارد و آنها را دچار دل‌سردی و افسردگی نماید (۵). این مساله شاید ناشی از ماهیت و کیفیت شغل پرستاری است زیرا یک پرستار در محیط کار خویش با مسائلی که به خودی خود استرس فراوانی دارند مانند مرگ و زندگی، سلامت و بهبودی انسان‌ها سر و کار دارند (۶). پرستاری در بخش فوریت‌های پزشکی یکی از حرفه‌های پرستاری می‌باشد که با استرس شغلی مضاعفی همراه است. علت آن علاوه بر وجود عوامل استرس‌زای شغلی ذکر شده در حرفه‌ی پرستاری شامل عواملی همانند تعداد غیر قابل پیش‌بینی بیماران در هر زمان، تغییرات سریع و غیر قابل پیش‌بینی در بیماران و رسیدگی به مصدومین تصادفات و درگیری‌ها می‌باشد. کلیه‌ی این عوامل سبب شده که این گروه از پرستاران نسبت به سایر گروه‌های پرستاری در خطر بیشتری قرار داشته باشند به طوری که گلشیری و همکاران سطح ایمنی پرستاران شاغل در بخش فوریت‌های پزشکی را به مقدار قابل توجهی پایین‌تر از سایر کارکنان

یافته‌ها

در بین شرکت کنندگان در این مطالعه تعداد ۴۶ زن و ۹ مرد حضور داشتند. افراد مورد مطالعه در بازه ی سنی ۲۳-۴۵ قرار داشتند. میانگین و انحراف معیار سن شرکت کنندگان در مطالعه $31/886 \pm 0/91562$ بود. ۸۰ درصد شرکت کنندگان در این مطالعه دارای مدرک کارشناسی بودند. و ۴۰ درصد افراد مورد مطالعه متاهل بودند. یافته های تحقیق نشان داد $69/4$ درصد نمونه‌ها دارای سطح استرس کم (هرگز و گاهی اوقات) و $30/6$ درصد سطح استرس زیاد (اغلب و شدید) بودند. میانگین استرس افراد در هر یک از زیر مقیاس‌های پرسشنامه در جدول ۱ آورده شده است. براساس نتایج این مطالعه هیچگونه ارتباط معنی داری بین جنس و تاهل با استرس مشاهده نشد ($p > 0/05$)، اما بین سن و شدت استرس و رابطه وجود داشت ($p < 0/05$).

این پرسشنامه دارای ۹ زیر مقیاس مرگ و مردن، تعارض با پزشکان، عدم آمادگی هیجانی کافی، مشکلات در رابطه با همکاران، مشکلات در رابطه با سر پرستاران، حجم کار، عدم اطمینان در مورد درمان ها، بیماران و خانواده های آنها و تبعیض است (۱۰). کسب نمره ی بیشتر به منزله ی استرس شغلی بالاتری می باشد. پایایی پرسشنامه در مطالعه ی میلوتینوو یک حدود $0/96$ و میزان پایایی خرده مقیاس- های پرسشنامه بین $0/65$ تا $0/88$ بود (۱۱). پرسشنامه پس از کسب اجازه از مدیریت بیمارستان و مدیریت پرستاری توسط پژوهشگران بین نمونه‌ها تقسیم گردید. پس از جمع آوری پرسشنامه ها پاسخ های داده شده امتیاز بندی گردید. از آمار توصیفی و تحلیلی جهت تجزیه و تحلیل آماری و همچنین آزمون مجذور کای جهت تعیین چگونگی ارتباط استرس شغلی و متغیر های موجود استفاده شد. جهت آنالیز داده‌ها از نرم افزار SPSS ورژن ۱۳ استفاده شد و سطح معنی داری $\alpha = 0/05$ در نظر گرفته شد.

جدول ۱: میانگین استرس افراد در هر یک از زیر مقیاس های پرسشنامه

زیر مقیاس	تعداد عبارات	میانگین	ضریب همبستگی
مرگ و مردن	۷	۱/۹۹	۰/۷۲۴
تعارض با پزشکان	۵	۱/۸۸	۰/۶۴۴
عدم آمادگی هیجانی کافی	۳	۱/۵۴	۰/۵۰۳
مشکلات در رابطه با همکاران	۶	۱/۵۹	۰/۷۰۷
مشکلات در رابطه با سر پرستاران	۷	۲/۱۳	۰/۸۳۵
حجم کار	۹	۲/۲۵	۰/۷۸۸
عدم اطمینان در مورد درمان ها	۹	۲/۲۱	۰/۸۰۳
بیماران و خانواده های آنها	۸	۲/۳۰	۰/۷۷۸
تبعیض	۳	۱/۹۳	۰/۵۷۱

بحث

استرس یافت نشد که این مساله در مغایرت با مطالعه ی مهرابی و همکاران است. در مطالعه ی ایشان علت این رابطه درگیری بیشتر متاهلین با مسایل زندگی و همچنین فرصت کم آنان جهت مطالعه و شرکت در کلاس های آموزشی ذکر گردید که این عوامل می تواند منجر به افزایش استرس در آنان گردد (۲۰). یکی دیگر از فاکتورهای دموگرافیک مورد بررسی در این مطالعه سن بود که ارتباط معناداری با میزان استرس داشت. در مطالعه ی ما مشخص گردید که با افزایش سن میزان استرس بطور معنی داری کاهش می یابد که این مسئله در راستای مطالعات دیگر بود. خداویسی و همکاران کمترین میزان استرس را در سنین بالای ۳۵ سال عنوان کردند و دلیل این امر را سازگاری بیشتر فرد با بالا رفتن سن عنوان کردند (۲۱). از آنجا که استرس شغلی علاوه بر به خطر انداختن سلامت جسمی و روحی پرستاران باعث ایجاد کاهش انرژی و بازده کاری و عدم ارائه مراقبت های صحیح پرستاری می شود لذا بررسی عوامل استرس زا و برنامه ریزی های کارآمد جهت رفع این عوامل بایستی مورد توجه قرار گیرد.

نتیجه گیری

یافته های این تحقیق نشان می دهند که پرستاران شاغل در بخش اورژانس دارای سطح بالاتری از استرس می باشند و به نظر می رسد با افزایش تعداد پرستاران و کاهش بار کاری بسیاری از تنش های شغلی کم خواهد شد. نتایج این پژوهش می تواند در خدمت پرستاری مورد استفاده قرار گرفته و عواملی را که تاثیر بیشتری در ایجاد استرس شغلی می نمایند مورد توجه مسئولین قرار دهد.

قدردانی

نویسندگان این مقاله از مسئولین محترم و پرستاران بخش اورژانس بیمارستان گلستان دانشگاه علوم پزشکی اهواز تشکر و قدردانی می نمایند.

در این مطالعه به بررسی استرس در بین پرستاران بخش اورژانس بیمارستان گلستان دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز در سال ۱۳۹۳ پرداخته شد. در مطالعه ما بیشترین فاکتورهای استرس زای شغلی به ترتیب بیماران و خانواده های آنها، بار کاری و عدم اطمینان در مورد درمان ها بودند. اولین فاکتور استرس زا بیماران و خانواده های آنها بودند که این نتایج بر خلاف مطالعه ی آندال و همکاران در فیلیپین بود (۱۰). در مطالعه ی ایشان مرگ و مردن بیشترین فاکتور استرس زا بود که این اختلاف می تواند به علت تفاوت در فرهنگ جوامع باشد. ویلی و ضعیف نیز در مطالعات خود عدم دریافت پاداش و تشویق را علت اصلی استرس در پرستاران معرفی نمودند که این تفاوت می تواند به علت تفاوت در جامعه ی آماری و تفاوت در پرسشنامه مورد استفاده باشد (۱۲، ۱۳). بار کاری دومین علت استرس زا در این مطالعه می باشد که این نتایج در راستای مطالعات دیگر است (۱۴، ۲). اکثر مطالعات انجام شده بار کاری زیاد را یکی از علل اصلی ایجاد استرس عنوان نموده اند (۱۵، ۱۶). پرستاران زمانی دچار استرس می شوند که بدلیل کار زیاد زمان کافی برای حمایت روانی و انجام درست کارهای بیماران نداشته باشند (۱۷). در مطالعه ی حاضر عدم اطمینان در مورد درمان ها به عنوان سومین فاکتور استرس زا عنوان شده است که تا حدودی با مطالعات انجام شده مطابقت دارد (۱۸). سایر زیر مقیاس های ذکر شده در روش کار در درجات بعدی قرار گرفتند. در مطالعه ی ما بین جنس و میزان استرس تفاوت معنی داری مشخص نگردید. در مطالعه ی مؤده و همکاران نیز تفاوت آماری معنی داری بین جنس و میزان استرس یافت نشد (۱۹). البته عدم وجود ارتباط بین جنس و سطح استرس در مطالعه ی ما می تواند به علت تعداد بسیار بیشتر زنان نسبت به مردان باشد. در مطالعه ی حاضر تفاوت معناداری بین وضعیت تاهل و میزان

- 1-Evans W, Kelly B. Pre-registration diploma student nurse stress and coping measures. *Nurse Education Today*. 2004; 24(6): 473-82.
- 2-Currid TJ. The lived experience and meaning of stress in acute mental health nurses. *British Journal of Nursing*. 2008; 17(14): 880-4.
- 3-Clegg A. Occupational stress in nursing: a review of the literature. *Journal of Nursing Management*. 2001; 9(2): 101-6.
- 4-Shen H-C, Cheng Y, Tsai P-J, Lee S-hS, Guo YL. Occupational stress in nurses in psychiatric institutions in Taiwan. *Journal of occupational health*. 2005; 47(3): 218-25.
- 5-Berland A, Natvig GK, Gundersen D. Patient safety and job-related stress: a focus group study. *Intensive Crit Care Nurs* 2008; 24(2): 90-7.
- 6-Smith DR, Mihashi M, Adachi Y, Koga H, Ishitake T. A detailed analysis of musculoskeletal disorder risk factors among Japanese nurses. *Journal of Safety Research*. 2006; 37(2): 195-200.
- 7-Golshiri P, Pourabdian S, Najimi A, Zadeh HM, Hasheminia J. Job stress and its relationship with the level of secretory IgA in saliva: a comparison between nurses working in emergency wards and hospital clerks. *J Pak Med Assoc*. 2012; 62(32): 26-30.
- 8-Golshiri P, Pourabdian S, Najimi A, Mosazadeh H, Hasheminia J. A Comparison of Salivary Immunoglobulin A between Nurses Working in Emergency Wards and Hospital Clerks. *Journal of Isfahan Medical School*. 2012; 30(186): 524-31. [In Persian].
- 9-Mahmoudi H, Ebrahimian A, Solymani M, Ebadi A, Hafezi S, Fayzi F, Sadeghi M. The Study of Job Motivation Factors in Critical Care Nurses. *Journal of Behavioral Sciences*. 2007; 1(2): 171-178. [In Persian].
- 10-Andal EM. A Pilot Study Quantifying Filipino Nurses' Perception of Stress. *Californian Journal of Health Promotion*. 2006; 4(4): 88-95.
- 11-Milutinović D, Golubović B, Brkić N, Prokeš B. Professional stress and health among critical care nurses in Serbia. *Archives of Industrial Hygiene and Toxicology*. 2012; 63(2): 171-80.
- 12-Eriksen W, Tambs K, Knardahl S. Work factors and psychological distress in nurses' aides: a prospective cohort study. *BMC Public Health*. 2006; 6(1): 290.
- 13-Källemark S, Höglund AT, Hansson MG, Westerholm P, Arnetz B. Living with conflicts-ethical dilemmas and moral distress in the health care system. *Social science & medicine*. 2004; 58(6): 1075-84.
- 14-Sterud T, Hem E, Ekeberg Q, Lau B. Occupational stressors and its organizational and individual correlates: a nationwide study of Norwegian ambulance personnel. *BMC emergency medicine*. 2008; 8(1): 16.
- 15-Silén M, Tang PF, Wadensten B, Ahlström G. Workplace distress and ethical dilemmas in neuroscience nursing. *Journal of neuroscience nursing*. 2008; 40(4): 222-31.
- 16-Bourbonnais R, Brisson C, Malenfant R, Vézina M. Health care restructuring, work environment, and health of nurses. *American journal of industrial medicine*. 2005; 47(1): 54-64.
- 17-Chang EM, Hancock KM, Johnson A, Daly J, Jackson D. Role stress in nurses: review of related factors and strategies for moving forward. *Nursing & health sciences*. 2005; 7(1): 57-65.
- 18-Mojdeh S, Sabet B, Doostiirani M, Hajian E, Malbousizadeh M. Relationship of nurses stress with environmental-occupational factors. *Iranian journal of nursing and midwifery research* 2008; 13(1): 6-8. [In Persian]
- 19-Yazdani M, Rafat NA, Parvin N, Mehrabi T. A study of the Severity of some Occupational Stresses in Nurses. *Iranian Journal of Nursing and Midwifery Research*. 2007; 12: 1-2. [In Persian]
- 20-Khodaveisi M, Mohammadi N, Omidi A. Evaluation of occupational stress among nurses working in Hamadan hospitals. *Scientific Journal of Hamadan Nursing and Medwifery Faculty*. 2005; 13(24): 44-50. [In Persian]

Occupational Stress among Emergency Department Nurses of Golestan and Emam Khomeini Hospitals in Ahvaz

Ali Delirrooyfard¹, Kambiz Masoumi¹, Arash Forouzan^{1*}

*1-Assistant Professor of
Emergency Medicine.*

*1-Department of Emergency
Medicine, Imam Khomeini
Hospital, Ahvaz Jundishapur
University of Medical Sciences,
Ahvaz, Iran.*

**Corresponding Author:
Arash Forouzan; Department of
Emergency Medicine, Imam
Khomeini Hospital, Ahvaz
Jundishapur University of Medical
Sciences, Ahvaz, Iran.
Tel: +989163644166
Email: ebi_hamed21@yahoo.
com*

Abstract

Background and Objectives: Nursing is a stressful job and nurses are confronted with a lot of stresses. Job stress can lead to a loss of creativity, job dissatisfaction, feeling of inadequacy, depression and reduced quality of nursing care. The aim of the present study was to assess the level of job stress among the nursing staff of Golestan and Emam Khomeini hospitals in Ahvaz during 2014.

Subjects and Methods: This descriptive cross-sectional study was performed on 55 nurses of Emergency department of Golestan and Emam Khomeini hospitals using the Expanded Nursing Stress Scale (ENSS) questionnaire. Data were analyzed by SPSS-13 software using descriptive statistics and X^2 tests with the significant level of $P \leq 0.05$.

Results: Forty six (84 %) subjects were female and 9 (16%) were male. The mean age of the participants was 31.9 ± 0.9 years. there was no significant relationship between the job stress and gender. Moreover, no significant relationship was found between the job stress and marital status. There was a significant relationship between the job stress and age. The most frequent job stressors among the men and women were problems with patients and their families, workload and uncertainty concerning treatment (2.30, 2.25, 2.21 respectively), respectively.

Conclusion: Attention to problems with patients and their families, workload and uncertainty concerning treatment as most stressor factors in nurses is essential. Age of staff member is an effective factor in stress level among the nursing staff.

Keywords: job stress, nurse, ENSS questionnaire. Emergency department.

► Please cite this paper as:

Delirrooyfard A, Masoumi K, Forouzan A. Occupational Stress among Emergency Department Nurses of Golestan and Emam Khomeini Hospitals in Ahvaz. *Jundishapur Sci Med J* 2015;14(3):295-300.

Received: Dec 20, 2014

Revised: Mar 14, 2015

Accepted: May 20, 2015